

CÂTEVA TENDINȚE ÎN EVOLUȚIA INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT PENTRU COPIII AFLAȚI ÎN DIFICULTATE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Mihail CIOBANU

*doctorand USDC, cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice,
Republica Moldova
ciobanu.mihail.s@gmail.com*

Abstract

One of the most vulnerable categories of the population is children, because they are dependent on the support of adults to ensure their growth, protection and education. In an even more disadvantaged situation are children in difficulty, who for some reason can not receive this support from parents or guardians. Often, these children, due to their material situation or specific physical and mental needs, need education in special education institutions. The efforts of the state authorities of the Republic of Moldova to deinstitutionalize these children have led to a number of changes in this sector of institutions. Insufficient treatment of this subject in the specialized literature requires special research. Therefore, in this article we will analyze the main developments regarding educational institutions for children in difficulty in the last two decades in the Republic of Moldova.

Key words: *children, special education, institutions, Republic of Moldova.*

JEL Classification: *D83, J13.*

Copiii, în special cei aflați în dificultate reprezintă una dintre grupele de populație cele mai vulnerabile, fiind dependenți de sprijinul celor adulți pentru a li se asigura creșterea, ocrotirea și educația lor. Copiii aflați în dificultate din anumite motive nu pot primi acest suport din partea părinților sau tutorilor. Frecvent, acești copii din cauza situației materiale sau a nevoilor fizice și psihice specifice au nevoie de educație în cadrul unor instituții de învățământ special. Copiii aflați în dificultate reprezintă copiii încadrați în instituții rezidențiale în urma identificării ca fiind rămași fără ocrotire

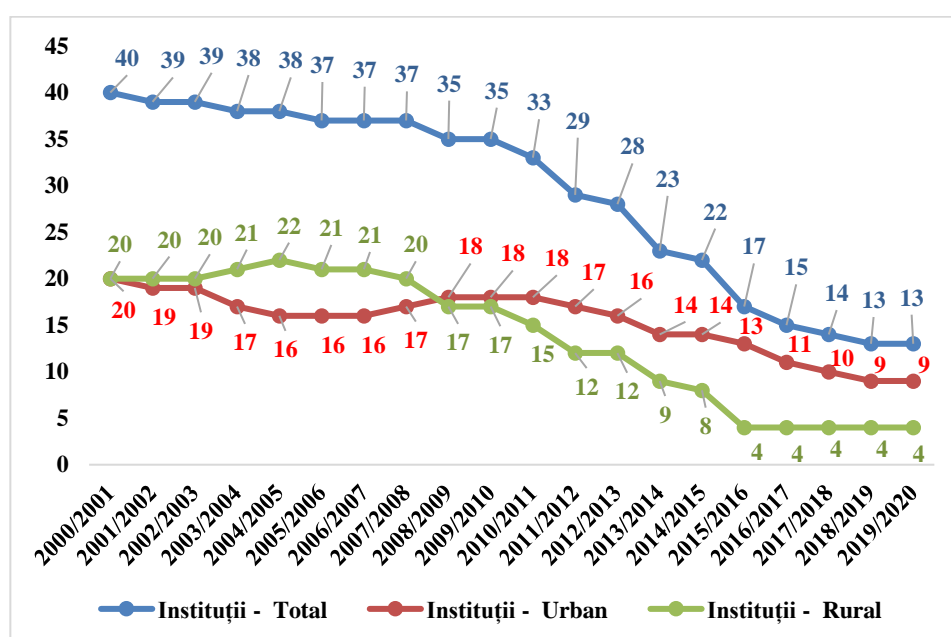
părintească în urma a unui șir de situații stabilite expres în legislația Republicii Moldova [3]:

- a) decesul părinților;
- b) decăderea din drepturi părintești a părinților;
- c) incapacitatea părinților de a-și crește și a-și îngriji copiii;
- d) dispariția fără urmă a părinților;
- e) declararea decesului părinților de către instanța de judecată;
- f) abandonul de către părinți a copiilor.

Pentru a susține inclusivitatea sistemului educațional, oferind șanse unor astfel de copii, precum sunt copiii aflați în dificultate, în care pot fi încadrați și copiii cu dizabilități, care nu sunt considerați în mod expres în legislația țării ca și copii aflați în dificultate, astfel ca ei să-și exercite dreptul la educație, ținând cont de necesitatea cazării și a alimentației, dar și a altor necesități speciale ale acestora, în Republica Moldova activează în cadrul învățământului special 2 tipuri de instituții: instituții speciale pentru copii cu deficiențe senzoriale și școli internat-auxiliare. În ultimul deceniu, necesitatea eficientizării cheltuielilor publice în susținerea acestor categorii de copii, precum și existența numeroaselor cercetări care demonstrează efectele negative ale instituționalizării asupra copiilor au determinat guvernul Republicii Moldova să se orienteze spre măsuri de dezinstituționalizare [2], fiind convins de o serie de organizații internaționale și non-guvernamentale (UNICEF, Lumos, CCF Moldova și alte organizații care au ca obiectiv principal dezinstituționalizarea copiilor), ceea ce a determinat lichidarea mai multor instituții de acest gen – un proces care începuse lent în mod firesc fără o intervenție bine ținută a statului cu mai mulți ani înainte, așa cum se poate observa în **Figura 1**.

În figura 1 se poate observa cum numărul de instituții de învățământ special în Republica Moldova în total pe țară s-a redus în prima decadă a perioadei cu 7 unități (de la 40 unități în anul 2000/2001 la 33 în 2010/2011), după care a urmat o scădere puternică, de aproape 3 ori – de la 33 unități în 2010/2011 la 13 unități în 2019/2020, determinată de eforturile de dezinstituționalizare a copiilor aflați în dificultate realizate de autoritățile de stat. Această reducere a fost mai pronunțată în mediul rural decât în cel urban, deși inițial în aceste medii numărul de instituții a fost același. Se pot remarca 2 perioade în evoluția numărului de instituții de învățământ special în Moldova: 2000/2001 – 2007/2008 și 2008/2009 – 2019/2020. Dacă în prima perioadă numărul de instituții de învățământ din mediul rural a fost mai mare

decât în mediul urban, în a doua perioadă numărul de instituții din mediul rural s-a redus într-o măsură mai mare decât în mediul urban. Astfel de-a lungul întregii perioade 2000/2001 – 2019/2020 în mediul rural numărul de instituții s-a redus de 5 ori (de la 20 la 4 unități), iar în mediul urban – de circa 2 ori (de la 20 la 9 unități).

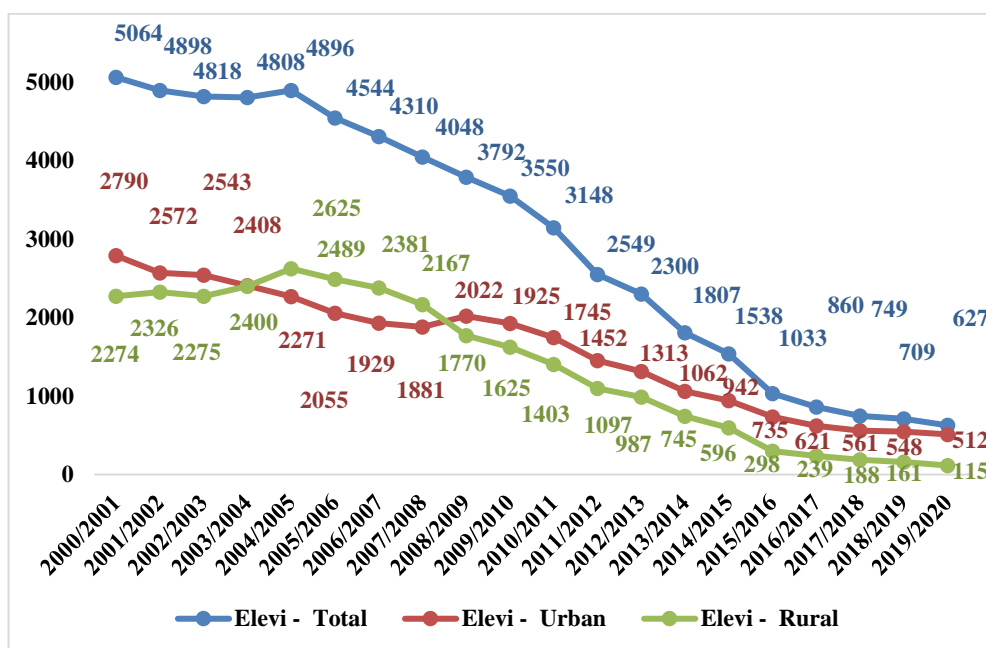

Figura 1. Evoluția numărului de instituții de învățământ special în Republica Moldova în total pe țară și după mediul de reședință în anii de învățământ 2000/2001-2019/2020, unități

Sursa: realizat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [1]

În **Figura 2** se poate observa evoluția numărului de elevi în instituțiile de învățământ special în Republica Moldova. În figura de mai jos se poate observa că numărul de elevi în instituțiile de învățământ special s-a redus într-o măsură mult mai mare decât numărul de școli în perioada 2000/2001 – 2019/2020. Astfel, dacă în perioada 2000/2001 – 2003/2004 numărul de elevi nu s-a modificat major, în perioada imediat următoare – 2004/2005 – 2019/2020 numărul de elevi s-a redus brusc și continuu de circa 8 ori (de la

4896 la 627 elevi). Această scădere se datorează într-o măsură mai mare mediului de reședință rural. În perioada 2004/2005 – 2019/2020 în mediul rural numărul de elevi în aceste instituții s-a redus de la 2625 la 115 elevi sau de circa 23 de ori (!). În această perioadă în mediul urban numărul elevilor s-a redus de circa 4 ori (de la 2271 la 512 elevi), deși numărul lor s-a redus și în anii precedenți, spre deosebire de mediul rural, unde în anii precedenți acestei perioade numărul de elevi s-a majorat ușor. Astfel, numărul de elevi în instituțiile de învățământ per instituție s-a redus o dată cu micșorarea numărului de instituții, tendință care poate fi datorată și reducerii numărului de elevi în general pe țară, dar și depopulării rurale prin emigrație.

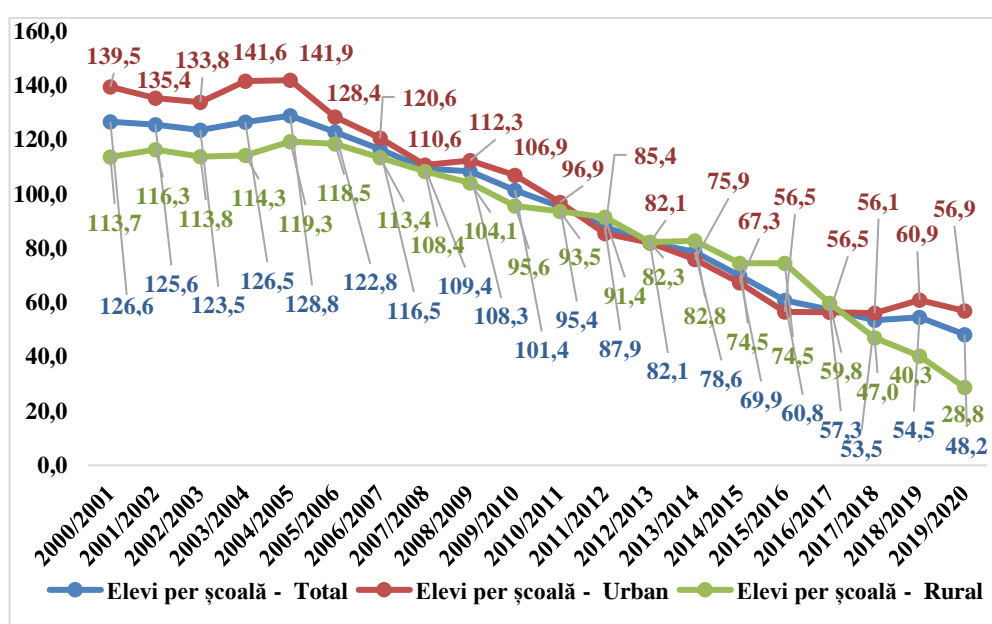

Figura 2. Evoluția numărului de elevi în instituțiile de învățământ special în Republica Moldova în total pe țară și după mediul de reședință în anii de învățământ 2000/2001-2019/2020, elevi

Sursa: realizat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [1]

Ca urmare a acestor evoluții în numărul de elevi și în numărul de instituții de învățământ s-a modificat și numărul mediu de elevi per instituție. Acest lucru se poate vedea în **Figura 3**. Astfel, conform figurii date, numărul

mediu de elevi per instituție s-a redus în toată perioada 2000/2001-2019/2020 indiferent de mediul de reședință, dar totuși mai pronunțată în mediul rural (de la 113,7 la 28,8 elevi per școală sau de circa 4 ori) decât în cel urban (de la 139,5 la 56,9 elevi per școală sau de aproximativ 2,5 ori).

Figura 3. Evoluția numărului mediu de elevi per instituție de învățământ special în Republica Moldova în total pe țară și după mediul de reședință în anii de învățământ 2000/2001-2019/2020, elevi per unitate

Sursa: calculat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [1]

Observând tendințele evidențiate în **Figura 1** și **Figura 2**, putem realiza o regresie econometrică, prezentată în **Figura 4**, ceea ce ne arată că există o dependență evidentă între numărul de instituții de învățământ special și numărul de elevi din acestea.

În această figură de mai jos se poate observa că există o relație de dependență aproape funcțională între variația numărului de instituții de învățământ special și variația numărului de elevi din cadrul acestora în

Republica Moldova. Acest lucru nu este de mirare, deoarece o dată cu crearea sau lichidarea unei astfel de instituții, respectiv, se mărește sau se micșorează numărul de locuri pentru elevi, aceștia mai fiind și o categorie aparte de elevi.

Equation: EQ02 Workfile: SCOLI DATA::Untitled\

View Proc Object Print Name Freeze Estimate Forecast Stats Resids

Dependent Variable: LOG_ELEVI_TOTAL
 Method: Least Squares
 Date: 05/06/20 Time: 15:19
 Sample: 1 20
 Included observations: 20

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	1.840808	0.119582	15.39374	0.0000
LOG_INSTITUTII_TOTAL	1.803516	0.035986	50.11742	0.0000

R-squared	0.992885	Mean dependent var	7.789470
Adjusted R-squared	0.992489	S.D. dependent var	0.750245
S.E. of regression	0.065019	Akaike info criterion	-2.533633
Sum squared resid	0.076095	Schwarz criterion	-2.434059
Log likelihood	27.33633	Hannan-Quinn criter.	-2.514195
F-statistic	2511.756	Durbin-Watson stat	0.857311
Prob(F-statistic)	0.000000		

Figura 4. Relația de dependență între variația numărului de instituții de învățământ special și variația numărului de elevi din cadrul acestora în Republica Moldova

Sursa: calculat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [1] în programul EViews® 9 Enterprise Edition – Dec 27 2016 build

Conform regresiei obținute, prin exponențiere se obține relația de dependență dintre numărul de instituții de învățământ special asupra numărului de elevi din aceste instituții din **Figura 5**.

Conform **Figurii 5** la o creștere (scădere) cu 1 unitate a numărului de instituții de învățământ special numărul de elevi va crește (va scădea) de circa 1,8 ori. Pe lângă aceasta, numărul de elevi depinde și de alți factori (cum ar fi: numărul de copii în dificultate, informarea despre existența acestor instituții, dar și mulți alți factori), care determină creșterea acestuia de circa 6,3 ori.

$$Elevi\_total=e^{1,840808}*Institutii\_total^{1,803516}=6,301628*Institutii\_total^{1,803}$$

Figura 5. Relația de dependență dintre numărul de instituții de învățământ special asupra numărului de elevi din aceste instituții în Republica Moldova

Sursa: calculat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [1] în programul EViews® 9 Enterprise Edition – Dec 27 2016 build

Actualmente, în anul de învățământ 2019/2020 în Republica Moldova activează 13 instituții de învățământ special, iar numărul lor, cel mai probabil, e că se va reduce în următorii ani până la lichidarea completă, așa cum reiese din Hotărârea Guvernului Republicii Moldova Nr. 434 din 10-06-2014 privind aprobarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020 sau vor fi lăsate să funcționeze doar vreo câteva instituții, în cazul unor modificări într-o nouă strategie pentru protecția copilului pe anii următori.

Concluzii.

În ultimii 20 de ani în Republica Moldova numărul instituțiilor de învățământ special s-a redus semnificativ, totodată micșorându-se puternic și numărul de elevi încadrați în aceste instituții, datorându-se, mai ales, reducerii numărului de elevi în general pe țară, dar și depopulării rurale prin emigrație. A fost arătat că există o relație de dependență aproape funcțională între variația numărului de instituții de învățământ special și variația numărului de elevi din cadrul acestora în Republica Moldova, precum și că creșterea (scăderea) cu 1 unitate a numărului de instituții de învățământ special corespunde unei creșteri (scăderi) de circa 1,8 ori a numărului de elevi. Pe lângă aceasta, numărul de elevi depinde și de alți factori (cum ar fi: numărul de copii în dificultate, informarea despre existența acestor instituții, dar și mulți alți factori), care determină creșterea acestuia de circa 6,3 ori.

Dacă aceste tendințe vor continua, atunci în următorii ani ar putea să nu mai existe astfel de instituții în Republica Moldova. Sunt de apreciat eforturile autorităților de stat din Moldova în încercarea de a dezinstituționaliza copiii aflați în dificultate încadrați în instituții de învățământ special și de a-și eficientiza cheltuielile cu întreținerea acestor

tipuri de instituții, însă în paralel trebuie să-și orienteze eforturile și spre o incluziune adecvată a acestor copii în cadrul învățământului general.

Bibliografie

- [1]. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova: Banca de date statistice ”Statbank”, Statistica socială, Învățământ, Învățământul primar și secundar general, Instituții și elevi în învățământul primar și secundar general, pe tipuri de instituții și medii, 2000/01-2019/20, [Ultima accesare 06.05.2020], Accesibil la: https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_07%20INV_INV030/INV030100.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
- [2]. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova Nr. 434 din 10-06-2014 privind aprobarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020, Publicată: 20-06-2014 în Monitorul Oficial Nr. 160-166, art. 481
- [3]. Legea Parlamentului Republicii Moldova Nr. 140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, Publicată: 02.08.2013 în Monitorul Oficial Nr. 167-172, art. Nr.: 534, Data intrării în vigoare: 01.01.2014, Ultima modificare: LP238 din 08.11.18, MO441-447/30.11.18, art.709